

Het Oude Testament als boek van de kerk (6)

© Riemer Roukema

Gepubliceerd in *Protestantse Kerkbode Groningen* 17 dec. 2011; *Geandewei* 22 dec. 2011, 3; *Christelijk Weekblad* 13 jan. 2012, 10 en op www.riemerroukema.nl

De aanleiding tot deze serie over het Oude Testament als Schrift van de christelijke kerk zijn de 'moeilijke' teksten die erin te vinden zijn. De laatste twee afleveringen zijn daaraan gewijd. Het Oude Testament bevat hardvochtige geboden en verboden, en er rijst soms een grillig, onberekenbaar beeld van God uit op. Dit stuk gaat in op die ge- en verboden. Die hebben uiteraard ook met God te maken, want ze worden in zijn naam gegeven. Maar het accent ligt nu op de vraag: wat moeten we met afschrikwekkende geboden zoals: wie op de sabbat werk verricht, moet ter dood gebracht worden (Exodus 35:2)? Ook een man die echtbreuk pleegt, moet ter dood gebracht worden, samen met de overspelige vrouw (Leviticus 20:10). Voor wie homoseksuele gemeenschap heeft, geldt de doodstraf (Lev. 20:13). Wie de naam van de HEER lastert, moet door steniging worden gedood (Lev. 24:16). Iedere onbevoegde die te dicht bij de tabernakel met de ark van het verbond komt, moet sterven (Numeri 1:51). Op verering van andere goden staat de doodstraf door steniging (Deuteronomium 17:2-7). Bij de opvoeding van een jongen hoort dat hij met een stok wordt geslagen; want wie dat niet doet, haat hem, en wie hem liefheeft, tuchtigt hem (Spreuken 13:24-25). Maar is een zoon opstandig en niet voor rede vatbaar, dan moet hij worden gestenigd, zodat het kwaad in de kiem wordt gesmoord (Deut. 21:18-21). Soms wordt vermeld dat de doodstraf in zulke gevallen daadwerkelijk werd voltrokken. Op ander gedrag staat niet de doodstraf, maar daarvan wordt wel gezegd dat de HEER het afschuwelijk vindt; bijvoorbeeld dat een vrouw mannenkleden draagt en andersom (Deut. 22:5).

In onze tijd halen sommige politici wel eens wrede teksten uit de Koran aan om aan te tonen dat de islam een gevaarlijke, gewelddadige godsdienst is. Het is hier niet de plaats om in te gaan op de vraag in hoeverre de islam de uitoefening van geweld uitlokt, want het gaat nu om het Oude Testament. Het is duidelijk dat ook daarin verschrikkelijke teksten staan die in strijd zijn met de normen en waarden die in onze tijd breed worden gedeeld. Maar het heeft geen enkele zin om zulke teksten uit hun verband te halen en te concluderen: 'Moet je kijken wat een wrede, onbarmhartige godsdienst de joden en de christenen hebben! Dit staat toch allemaal in hun Heilige Schrift? Dit geloven zij toch?' – Het gaat er immers niet om, wat er allemaal aan vreemds in die oude Bijbel staat, het gaat erom hoe die teksten in de praktijk van geloof en leven functioneren, of veeleer: *niet* functioneren. Iedereen weet dat joden en christenen niet pleiten voor de doodstraf voor wie God heeft gelasterd of overspel heeft gepleegd of homoseksuele gemeenschap heeft gehad, enzovoorts. Er zijn uitlegtradities gegroeid, en daarin zijn zulke teksten die nu als onacceptabel worden ervaren 'buiten werking gesteld'.

Vaak staan in het Oude Testament zelf al teksten waaruit blijkt dat op zulke overtredingen toch anders werd gereageerd. Koning David pleegde overspel met Batseba, maar zij werden niet gedood. God stuurde de profeet Natan op David af om hem tot berouw te stemmen (2 Samuel 11-12). Van de Israëlieten die andere goden vereerden staat doorgaans niet beschreven dat zij werden gestenigd, maar dat God richters en profeten zond om hen tot hem terug te roepen.

In het Nieuwe Testament scherpt Jezus weliswaar enkele geboden aan (zie Matteüs 5), maar nooit pleit hij voor de doodstraf. Het oordeel over iemands leven laat hij aan God over. Provocerend geneest hij zieken op de sabbat. De apostel Paulus verdedigt in zijn brief aan de Galaten dat wie in Jezus Christus gelooft vrij is van de wet van Mozes. Die wet leidde volgens hem tot de dood, maar daar tegenover stelt Paulus de vrijheid en de genade die bij Christus zijn te vinden. Niet dat je vervolgens een losbandig leven kunt leiden. Net als Jezus en andere rabbi's en apostelen meent Paulus dat de kern van de wet is, dat je je naaste liefhebt als jezelf. Dit gebod stamt uit Leviticus 19:18 en is, met het gebod van de liefde tot God (Deut. 6:5), belangrijker dan alle andere geboden bij elkaar. Geboden moeten worden gewogen en niet domweg worden aangehaald.

In het Oude Testament komen dus verschillende stemmen aan het woord. Het is

geen koekoek één zang. Bovendien helpt het Nieuwe Testament te onderscheiden wat voor christenen in het Oude Testament van blijvende waarde is, en wat niet.